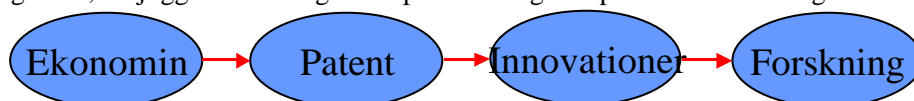

Samband mellan forskning, innovationer, patent och ekonomisk utveckling

Risk Management i företag i ekonomiskt avseende inkluderar idag mer och mer *generella* managementfrågor. Från ett traditionellt *finansiellt* riskfokus inkluderas alla delar av risk och osäkerhet i företaget. Distinktionen mellan "risk" och "osäkerhet" ligger i att risker kan man *räkna* på medan osäkerhet måste *hanteras*. I texten använder vi risk för båda dessa betydelser. I en allt osäkrare värld dominerar osäkerheter, dvs det är viktigare att fokusera på nya sätt och instrument att hantera (nya) osäkerheter än att investera alla resurser i att räkna bättre på risker man redan känner till. De senare tillhör det nödvändiga i ett förbättringsarbete – man kan alltid vinna några procent per år. De förra tillhör framtidens utmaningar och därmed ekonomisk utveckling.

Här kommer patent in som ett allt intressantare instrument att hantera risk och osäkerhet i en marknadssituation. Speciellt de senaste två decennierna har dess *strategiska* användning vuxit starkt. Denna användning triggades inte minst av USAs förändringar i patentssystemet vilket gjorde patenten mer hållbara i domstol och därför mer användbara¹. Företag ser i allmänhet idag i allt större utsträckning patent som ett strategiskt instrument i sin riskhantering för marknadsaccess, ökad avkastning på investeringar i forskning samt handel i idéer. Denna sista aspekten är mycket central för ekonomisk utveckling i en global marknad i framtiden: Patentens betydelse för handeln. Här finns många frågor och även patentsystemet utmanas av denna "efterfrågan" idag. Så gott som alla produkter och tjänster som exporteras/importeras har idag någon form av intellektuellt kapital knutet tills sig.

Patent gör teknisk kunskap till en "handelsvara". Denna produkt i sig själv, möjliggör separation av risker mellan kommersialisering av produkter/tjänster och innovation av idéer. Den blir då ett av de mest centrala elementen i kunskapsekonomin då den materialiserar kunskap i en ekonomiskt användbar produkt. *Idéerna* blir därmed en del av ekonomin. Utan detta instrument, finns andra alternativ, exempelvis företagsformen. Ett patentaktivt företag, där tillgångarna är idéer representerar också en handelsbar vara nämligen aktierna i företaget. Detta *separerar* dock ej riskerna mellan idéer och kommersialisering utan i aktien ligger alla företagets risker – de sker ju i samma enhet. Det strategiska med patentet är då att det möjliggör specialisering av aktörer inom såväl *innovation* (idéerna) som *kommersialisering* av dessa (produkt och tjänsteutveckling, marknadsföring, etc) till nytta för konsumenterna. Specialisering möjliggör ökad produktivitet. I patentsystemet, som sträcker sig ut mer och mer globalt, möjliggör detta en global specialisering och produktivitetsökning i ekonomin².

Här närmar vi oss forskningen med stormsteg. Nya idéer – tillämpningar – kan ju komma som svar på ett behov, dvs ytterst konsumenten någonstans i världen (Västvärlden, BRICsländerna, etc), där patentsystem finns. Detta behov skapar en *efterfrågan på idéer*. Detta skapar i sin tur en efterfrågestyrd eller tillämpad syn på forskningen som forskare inte alltid känner sig bekväm med. Här gäller det att dra en linje mellan ekonomin, som möjliggör för människor att få del av forskningsresultaten på ett effektivt sätt, och forskningens mer traditionella vetenskapliga mål.

¹ Under Reagan administrationen inleddes 1980 den så kallade "pro patent eran". Bl.a. centraliserades alla patentmål till den nybildade domstolen CAFC i Washington, samtidigt som det fastslogs att presumtionen skall vara att ett meddelat patent är giltigt (tidigare gjorde domstolarna "förutsättningslösa" bedömningar vilket är fallet i Europa).

² Ett intressant tal kring detta höll Prof. Vernon Smith i samband med Nobelpriset i Ekonomi 2002.

Forskningen å sin sida har med målet "sökande efter sanningen" sedan tidigt maximerat osäkerhet och risk. Man utforskar per definition det okända och söker lära sig hur saker och ting hänger ihop. Det har lett till stora framsteg på vilka många uppfinningar vilar. Man kan säga att man maximerar möjligheter och osäkerheter. Hur skall man då få även denna ekvation att bli positiv? Företagaren har normalt en sådan i det att intäkter > kostnader och måste finna sig i dessa regler för företagande.

Tittar man lite tillspetsat på forskningen så kan nog de flesta konstatera att det snarare råder en "riskminimering" inom forskningen än en riskmaximering. Områden som redan är utforskade fortsätter man på – för att säkerligen söka vinna några "säkra" procent per år³. Denna strategi leder till att man endast *på marginalen* kan få fram nya saker. De som är bäst på att få fram intressanta resultat "på marginalen" är de *största* institutionerna i världen – analogt med skalfördelarna i företagen. Riskerna blir mindre men volymen ökar också. Forskningen blir "kommoditiserad" och en "handelsvara" som värderas mer och mer i "citeringsindex". Marginalen krymper mot noll och endast de allra största kan konkurrera om forskning. De drar till sig "de bästa" då det krävs allt mer för att bryta igenom forskningsfronten. Allt detta är ju bra, men leder sällan till nytankande. Nytankande behöver oerhörd specialisering för att bryta igenom forskningsfronten idag.

En diskussionspunkt blir då var man drar linjen mellan forskning och tillämpning av forskningen. Så fort det finns en koppling till tillämpning så kan patent komma in. Kriterierna är att det är nytt, har en viss uppfinningshöjd, dvs på väsentliga punkter skiljer sig från tidigare kända idéer och industriell *tillämpbarhet*.

Kan dessa båda aktiviteter ske inom en forskningsinstitution – grundforskning och tillämpad forskning? I vissa länder, där ibland USA, har man ju mycket framgångsrikt använt sig av möjligheten att patentera (tillämpade) forskningsresultat för *finansiering* av bland annat den "fria" forskningen. I Sverige finns det så kallade lärarundantaget, vilket ger forskaren rätten till det intellektuella kapitalet kan komma på. Den rätten används med begränsad framgång, där ett skäl är brist på förståelse för vad konsumenten vill ha – vilket behov denne ser möts av idén – och vad man är villig att *betala* för det, dvs de kommersiella aspekterna av potentialen i idén. Sverige är för närvarande så att säga en "frizon" i världen vad gäller intellektuellt kapital och forskning. Universiteten är dock underkapitaliserade och har få resurser för de vidare stegen i en kommersialisering från själva idéstadiet, sällan heller kompetens i möjligheterna med patentering och kommersialisering. Risken kan vara hög för ett företag att närma sig en sådan institution då själva utvärderingen av idén hamnar till största delen på företaget.

Slutsatser inför diskussionen 30/11

Frågan blir vem som är bäst på att finna dessa behov och kommersialisera nytta av forskningen, så att ekonomisk tillväxt kan uppnås. Nytankande kräver risk tagande och risk tagande bättre instrument för hantering av risken. Här har patentet en mycket stor möjlighet då det ger möjlighet till både specialisering, kommersialisering och – inte minst – delning av risken mellan företaget och universitetet på marknadsmässigt sätt.

³ Nyligen gjordes en omorganisation på KTH från "institutioner" till "skolor". De som ville förnya institutionstänkandet fick stå tillbaka för industrin (avnämarna) som tyckte att just deras tillämpnings perspektiv var viktigare än en mera tvärvetenskaplig syn som man föreslagit där bland annat ekonomin skulle komma in på ett mer stringent sätt i fallet i fråga. Industrin har per definition ett mer fokuserat synsätt då man måste bli mycket bra på några få områden av konkurrensskäl. Ett öppnare syssätt förutsätter en större marknad (fler avnämare) eller en mer risk maximerande policy. En riskmaximerande policy förutsätter mer finansiering.